

Nautaárgangurinn 2016 haslar sér völl

Guðmundur Jóhannesson

ráðunautur
í nautgriparækt
mundi@rml.is

Nýtt kynbótamat var keyrt núna í júní að loknu maíuppgjöri og því ekki úr vegi að líta á hvað er í boði, vega og meta nautin og kynna sér kosti þeirra og galla.

Fagrád í nautgriparækt ákvað að gera verulegar breytingar á reyndum nautum í dreifingu. Þannig fjölga þeim nú í nítján talsins enda um að ræða úrval öflugra gripa. Eldri kappar hverfa úr notkun og yngri naut hasla sér nú völl. Meðal þeirra er án efa að finna stjörnunaut, í það minnsta segir hið háa kynbótamat þessara gripa svo vera. Þau naut sem fara úr dreifingu eru Hæll 14008, Hnykkur 14029, Stáli 14050 og Ábóti 15029. Segja má að þeir hafi þjónað hlutverki sínu, séu fullnotaðir og víki nú fyrir nýrri kynslóð. Fram á sjónarsviðið geysast nú af fullum þunga nautin sem fædd voru árið 2016. Við fengum formsmekkinn af þeim í vetur þegar þrjú þeirra komu til dreifingar en nú bætast átta naut í hóp reyndra nauta.

Þau naut sem voru í dreifingu standa mjög vel við fyrri mat og gott betur en það. Við skulum byrja á því að líta aðeins nánar á þau naut sem áfram verða í dreifingu.

Kláus 14031, f. Hjarði 06029, mf. Laski 00010. Kláus gefur sérlega mjólkurlagnar kúr með góð efnahlutföll í mjólk. Þær eru einnig ákaflega skapgóðar en aðrir þættir liggja nærri meðaltali. Kláus var nautsfaðir og undanfarið hafa verið keyptir kálfar undan honum. Hann styrkti stöðu sína sem slíkur, hækkaði um tvö stig og er með 111 í heildareinkunn.

Bjarki 15011, f. Laufás 08003, mf. Ás 02048. Bjarki hækkar um eitt stig milli keyrslna og stendur nú með 107 í heildareinkunn. Hann fékk mikla notkun eftir að hann kom til dreifingar sem reynt naut þó dregið hafi úr henni undanfarið. Þarna er á ferðinni góður valkostur varðandi mjólkurlagni, góða jógurgerð og úrvalsgóðum mjóltum og skapi.

Rísi 15014, f. Laufás 08003, mf. Hjarði 06029. Rísi vikur úr hópi nautsfeðra fyrir sér yngri nautum en undan honum verða keyptir kálfar á stöð á næstu misserum. Hann er með jákvætt mat fyrir flesta þætti en hvað öflugastur hvað afurðagetu snertir, einkum mjólkurmagn og fituhlutfall. Þá er jógurgerð dætranna góð, spenar fremur stuttir, mjaltir góðar og skapið framúrskarandi. Dætur

Númi 16038 er frá Gaulverjabæ í Flóa.

Rísa eru stórar kúr, nokkuð sem gott er að hafa í huga við notkun hans. Rísi stendur við fyrri mat og er með heildareinkunn upp á 108.

Köngull 05019, f. Toppur 07046, mf. Bambi 08049. Köngull er öflugt efnahlutfallanaut, jógurgerð dætra með afbrigðum góð og spenar vel gerðir en stuttir. Köngull lækkar um eitt stig og er með 107 í heildareinkunn.

Steinar 15042, f. Bambi 08049, mf. Gæi 09047. Steinar vikur úr hópi nautsfeðra en vænta má þess að undan honum verði keyptir kálfar á stöð á næstu misserum. Dætur hans flagga stórgóðri jógurgerð, mjög góðum mjóltum og skapi. Aðrir eiginleikar liggja nær meðaltalinu en allir jákvæðu megin línunnar. Benda má á að Steinar gefur hæfilega þykka spena, það er ekki of granna. Steinar er með 110 í heildareinkunn sem fyrr.

Mikki 15043, f. Sandur 07014, mf. Bambi 08049. Mikki er efnahlutfallanaut auk þess sem dætur hans státa af úrvalsgóðri jógurgerð og góðum mjóltum og skapi. Hafa þarf í huga að hann gefur granna spena. Mikki verður áfram nautsfaðir og með 110 í heildareinkunn eftir að lækka um eitt stig.

Sjúss 15048, f. Flekkur 08029, mf. Glæðir 02001. Sjúss er efnahlutfallanaut sem gefur jógurhraustar kúr með góða jógurgerð og stutta spena. Hann er auk þess fjarskyldari afkomendum Laska en mörg önnur hinna reyndu nauta sem eru í notkun. Sjúss er með 107 í heildareinkunn eins og eftir síðustu keyrslu.

Tanni 15065, f. Sandur 07014, mf. Koli 06003. Tanni gefur

mjólkurlagnar og ákaflega jógurhraustar kúr með úrvalsgóða jógurgerð en spenar eru langir og grannir. Tanni hækkar um tvö stig og er með 109 í heildareinkunn en hverfur engu að síður úr hópi nautsfeðra. Undan honum verða þó keyptir kálfar á komandi misserum.

Knöttur 16006, f. Bolti 09021, mf. Bambi 08049. Knöttur kom með látum til notkunar sem nautsfaðir í vetur og styrkir stöðu sína enn frekar nú. Knöttur er efnahlutfallanaut auk þess sem dætur hans eru jógurhraustar með úrvalsgóða jógurgerð, góðar mjaltir og gott skap. Knöttur verður áfram notaður sem nautsfaðir og er með 113 í heildareinkunn sem skipar honum í röð alhæstu nauta.

Bikar 16008, f. Bambi 08049, mf. Vindill 05028. Bikar hækkar um tvö stig milli keyrslna og stendur nú með 115 í heildareinkunn. Hann er því efstur allra nauta ásamt föður sínum, Bamba 08049. Dætur Bikars er miklar mjólkurkúr með úrtöku góða jógurgerð og sérlega góðar mjaltir og skap. Það kemur því ekki á óvart að Bikar skipar sér nú í hóp nautsfeðra.

Jarfi 16016, f. Bambi 08049, Stíll 04041. Styrkleikar Jarfa liggja í mikilli jógurhreyfingu, frábærri jógurgerð, góðum mjóltum og geysigóðu skapi auk þess sem dætur hans skora hátt í gæðaröð. Rétt er að hafa bak við eyrað að spenar eru grannir en gríðarvel settir. Heildareinkunn hans hækkar um tvö stig og stendur nú í 114. Það þýðir að Jarfi er með alhæstu nautum í dag.

Ný reynd naut í notkun

Að þessu sinni var ákveðið að taka átta ný naut til notkunar sem reynd

Jónki 16036 frá Stóra-Dunhaga í Hörgársveit.

naut og við val þeirra var horft til þess að dreifa faðerni þeirra eins og hægt er. Fagrád ákvað jafnframt að teygja sig eins langt og hægt er út frá fjölda dætra á bak við afkvæmadóminn vitandi það að hann getur tekið breytingum. Þau naut sem valin eru á þeim grunni eru þó það há í mati að þetta þykir réttlætlegt. Til notkunar koma þrír Gustssynir, einn Góasonur, einn Bambasonur, einn Klettssonur, einn Flekkssonur og einn Keipssonur. Hér verður farið yfir þau og helstu einkenni dætrahópa þeirra.

Álmur 16007 er frá Svertingsstöðum 2 í Eyjafirði undan Kletti 08030 og Lenu 522 Glæðisdóttur 02001. Álmsdætur er miklar mjólkurkúr með góð verðefni í mjólk auk þess sem mjaltir og skap er með því besta sem gerist. Hins vegar er jógurgerð ekki nema meðalgóð þar sem verulega skortir á að jógurband sé nógu greinilegt auk þess sem spenar eru nokkuð gleitir. Það þarf því að vanda til þörunar með Almi en hann hefur kosti sem vert er að sækja í. Heildareinkunn hans er mjög góð eða 109.

Skírnir 16018 er frá Miðfelli 5 í Hrunamannahreppi undan Gusti 09003 og Mánu 384 Síriusdóttur 02032. Þarna er á ferðinni naut sem gefur góðar mjólkurkúr með há efnahlutföll í mjólk, góða jógur- og spenagerð auk mjög góðra mjalta og skaps. Heildareinkunn hans er 111 og því ekki að undra að hann kemur til nota sem nautsfaðir.

Róður 16019 frá Stóra-Dunhaga í Hörgársveit undan Keip 07054 og Þrumu 451 Lykilsdóttur 02003. Róðursdætur eru góðar mjólkurkúr með há efnahlutföll í mjólk, sérstaklega prótein sem er gríðarhátt. Dæturnar skarta prýðisgóðri jógurgerð, fremur stuttum spenum og góðu skapi

en mjaltir eru meðalmjaltir. Heildareinkunn Róðurs er 111 og á þeim styrka grunni er hann tekinn í hóp nautsfeðra.

Dalur 16025 er frá Dalbæ í Flóa undan Bamba 08049 og Aðalbjörgu 510 Aðalsdóttur 02039. Dætur Dals eru í góðu meðallagi hvað afurðagetu snertir, jógurgerðin er góð en sérstaklega er jógurbandið greinilegt. Spenar eru vel settir og fremur þykkir, nokkuð sem má notfæra sér gagnvart kúm með granna spena. Þá eru mjaltir og skap úrvalsgott hvoru tveggja. Heildareinkunn Dals er góð eða 109.

Kári 16026 er frá Káranesi í Kjós undan Gusti 09003 og Öreiðu 312 Sandsdóttur 07014. Afurðagetu dætra Kára er ekki nema um meðallag en hann er valinn á grunni mikillar jógurhreyfingu og framúrskarandi jógurgerðar þar sem hann skorar jafnhátt og Tanni og Jarfi. Þá eru mjaltir stórgóðar sem og skapið. Heildareinkunn Kára er allgóð eða 107 en hann býður upp á kosti sem vert er að hafa í huga.

Höttur 16028 er frá Egilsstöðum á Völlum undan Flekk 08029 og Frævu 978 Glæðisdóttur 02001. Dætur Hattar eru miklar mjólkurkúr með próteinhlutfall í mjólk auk þess sem jógurgerðin er úrvalsgóð. Hann gefur nokkuð granna en vel setta spena en skapið er undir meðallagi. Þá verður ekki horft framhjá því að dætur hans eru lágfættar, nokkuð sem hafa verður í huga við notkun hans. Heildareinkunn Hattar er mjög há eða 111.

Jónki 16036 er frá Stóra-Dunhaga í Hörgársveit undan Góa 08037 og Ingvaldi 501 Flóadóttur 02029. Þarna er á ferðinni naut sem gefur gríðarmiklar mjólkurkúr með góðar mjaltir en jógurgerð undir meðallagi. Þar skortir einkum á festu og að þau séu nógu vel borin en jógurbandið er greinilegt og það skiptir miklu máli. Jónki breikkar einnig val manna varðandi skyldleika verandi sonur Góa 08037. Heildareinkunn er góð eða 108.

Númi 16038 er frá Gaulverjabæ í Flóa undan Gusti 09003 og Hélu 284 Þollsdóttur 99008. Afurðagetu dætra Núma er meðalmikil en þær flagga mikilli jógurhreyfingu sem og frábærri jógurgerð. Spenar eru hins vegar stuttir og grannir og því hentar Númi tæpast nema á kúr með spena í grófari kantinum. Dætur Núma eru einnig mjög skapgóðar og mjaltir þeirra eru góðar. Heildareinkunn er há eða 110.

Kynbótaeinkunnir reyndra nauta í notkun sumarið 2021

Nafn og nr.	Mjólk	Fitu%	Prótein%	Afurðir	Prót.úth.	Frjósemi	Frumutala	Gæðaröð	Skrokkur	Júgur	Spenar	Mjaltir	Skap	Ending	Heild	Hæð dætra
Kláus 14031*	118	102	105	122	103	96	103	106	99	99	102	99	119	116	111	5,4
Bjarki 15011	117	90	93	115	107	77	92	115	100	109	99	122	116	106	107	5,6
Rísi 15014	115	104	98	119	102	75	111	109	101	97	106	106	118	109	108	5,3
Köngull 15019*	94	118	114	101	109	97	111	86	95	126	102	108	109	116	107	5,5
Steinar 15042*	107	102	104	107	107	119	110	108	104	114	103	120	106	107	110	5,2
Mikki 15043*	106	113	113	109	95	110	98	99	107	128	100	117	113	112	110	5,2
Sjúss 15048	100	109	122	108	109	106	114	99	103	101	116	97	116	101	107	5,2
Tanni 15065	111	106	98	108	102	106	130	82	100	136	106	104	100	107	111	5,2
Knöttur 16006	104	116	116	114	82	101	114	118	109	122	102	116	121	100	113	5,8
Álmur 16007*	116	103	107	120	109	102	87	111	104	99	91	121	129	97	109	5,1
Bikar 16008*	116	101	93	115	110	93	91	106	106	134	113	121	133	100	115	5,2
Jarfi 16016	109	101	103	112	96	96	116	121	98	136	130	110	120	103	114	5,2
Skírnir 16018*	110	108	115	118	101	102	90	109	102	112	105	112	117	100	111	5,6
Róður 16019*	110	108	127	117	87	111	100	82	107	108	112	101	113	100	111	5,7
Dalur 16025*	106	97	99	107	97	103	107	110	104	106	102	120	122	100	109	4,9
Kári 16026*	96	106	103	92	77	97	119	105	99	136	106	114	120	100	107	5,0
Höttur 16028	112	100	116	118	106	97	106	114	100	123	116	106	86	100	111	4,4
Jónki 16036*	124	107	99	128	111	84	92	97	104	96	108	111	88	100	108	5,2
Númi 16038*	103	93	104	100	93	102	120	98	101	122	123	108	115	100	110	5,2

Skýringar:

N: Nautsfaðir T: Tilkynda nautkálfa *Getur gefið mynd afkvæmi

Kynbótaeinkunn = 0,36*afurðir + 0,08*mjaltir + 0,08*frumutala + 0,10*júgur + 0,10*ending + 0,10*spenar + 0,10*frjósemi + 0,08*skap

Afurðir = 0,47*magn mjólkurfitu + 0,48*magn mjólkurpróteins + 0,05*prótein%

Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins

Nautsfeður

Að undanförmu hefur Nautastöðin einkum verið að kaupa kálfa undan Pipar 12007, Jörfa 13011, Hálfmána 13022, Ými 13051, Hæl 14008 og Kláusi 14031. Þá er fyrstu synir Risa 15014 komnir í hús.

Á næstu misserum verður sjónum einkum beint að kálfum undan Risa 15014, Steinari 15042, Mikka 15043, Tanna 15065 og Knetti 16006. Þeim tilmælum er beint til manna að láta sæða kýr á nautsmæðraskrá og efnilegar kvígur með einhverju eftirtalinna nauta; Mikka 15043, Knetti 16006, Jarfa 16016, Skírni 16018 eða Róðri 16019.

Nautsmæður

Á nautsmæðraskrá í Huppu (með rautt flagg) eru kýr með a.m.k. 107 í heildareinkunn, 90 fyrir fituhlutfall og 100 fyrir mjaltir. Þegar tilkynnt er um nautkálfa undan væntanlegri nautsmóður eru aðrir þættir vegnir og metnir svo sem afurðir og frjósemi.

Á skrá yfir efnilegar kvígur (með grænt flagg) eru kvígur sem eru með a.m.k. 108 í heildareinkunn, 90 fyrir fituhlutfall og 100 fyrir mjaltir. Þegar tilkynnt er um nautkálfa undan kvígu eru aðrir þættir skoðaðir og beðið fyrstu mælingar, kýrsýnis

og ákveðinnar reynslu áður en ákvörðun um framhaldið er tekin.

Eldri matadorar

Til gamans er rétt að líta aðeins á hvar eldri toppnaut standa eftir þessa kynbótamatskeyrslu.

Ef lítið er til heildareinkunnar þá trónir Bambi 08049 á toppnum ásamt syni sínum, Bikar 16008, með 115. Næstir í röðinni koma Úlli 10089 og Jörfi 13011 með 114. Eitt mesta kynbótanaut allra tíma, Birtingur 05043, stendur svo með 113 og svo koma þeir Bakkus 12001 og Kambur 06022. Sjarmi 12090 er svo með 112 og þá eru Baldi 06010 og Hálfmáni 13022 með 111 ásamt Kola 06003, Dropa 10077 og Stera 13057. Athyglisvert er að sjá að Fossdal 10040 hefur styrkt sína stöðu og stendur nú sem dæmi jafnfætis jafnaldra sínum Úranusi 10081.

Hæstu naut í nokkrum eiginleikum

Ef lítið er á nokkra einstaka eiginleika þá kemur í ljós að fyrir mjólkurafköst er Þytur 09078 langhæstur með 136, fyrir fituhlutfall í mjólk stendur Freri 15003 efstur með 127 en af þeim sem komu til framhaldsnotkunar er það Trólli 98023. Í próteinhlutfalli er Rumur 10006 hæstur með 132 en af

Kári 16026 frá Káranesi í Kjós.

nautum sem fóru í framhaldsnotkun eru Núpur 96013 og Lúður 10067 efstir með 128. Fyrir afurðir er svo Eitill 12022 efstur með 131 og honum fylgja Úranus 10081 og Jónki 16036 með 129 og 128.

Ef horft er til júgurgerðar þá er Jörfi 13011 sem fyrr ókrýndur konungur þess eiginleika með 138 og á hæla honum koma Tanni 15065, Kári 16026 og Jarfi 16016 með 136. Hvað spenagerð varðar þá stendur Jarfi 16016 efstur með 130 en honum fylgja Polki 12099 með 127 og svo

hver annar en Sorti 90007 með 125. Hvað mjaltir snertir standa þeir Úi 96016 og Úranus 10081 efstir með 132 en Bambi 08049 fylgir þeim eins og skugginn með 130. Varðandi skap þá er Bikar 16008 hæstur með 133, Stokkur 01035 fylgir fast á eftir með 130 og svo kemur Álmur 16007 með 129.

Hvað er fram undan?

Í síðasta nautapistli mínum benti ég á að kynbótastarf í nautgriparkerfi er

langhlaup þar sem gott og vandað skýrsluhald og mikil og góð þátttaka í sæðingum eru undirstaðan. Við vinnum nú að algjörru umbyltingu nautgripakynbóta hérlendis þar sem segja má að við stytum þetta hlaup niður í millivegalengd, jafnvel spretthlaup. Undirstaðan verður eftir sem áður gott og vandað skýrsluhald og þátttaka í starfinu meðal annars með mikilli notkun sæðinga.

Núna er hafin vinna við endurskipulagningu á öllu kynbótamati nautgriparkerfatarinnar hérlendis en slíkt er nauðsyn til þess að nýta sér að fullu þá kosti sem erfðamengisúrval býður upp á. Eitt er að útfæra fræðin, annað að hrinda þeim í framkvæmd. Þarna glífum við nú við hin praktísku úrlausnarefni eins og að samræma allar keyrslur og sjálfvirknivæða svo sem kostur er. Slíkt er nauðsyn þegar horft er til þess hraða sem erfðamengisúrvalið hefur í för með sér en þá verður engan veginn ásætlanlegt að geta ekki keyrt kynbótamat nema fjórum sinnum á ári.

Á komandi mánuðum þarf að huga að fleiri þáttum. Þar á ég við hluti eins og áframhaldandi sýnatökur til arfgreininga og svo vinnu við nýtt kynbótaskipulag en núverandi kerfi mun verða kollvarpað í fyllingu tímans.

Það eru því spennandi tímar fram undan í nautgriparkerfinni.

LÍF & STARF

Mikil eftirspurn er eftir lóðum í Varmahlíð í Skagafirði. Margir sóttu um þrjár lausar lóðir fyrir skemmstu og þurfti að draga á milli umsækjenda. Deiliskipulagi verður hraðað sem kostur er svo hægt verði að bjóða nýjar lóðir með haustinu.

Mikil eftirspurn eftir lóðum í Varmahlíð: Hraða gerð deiliskipulags vegna nýrra lóða í haust

Mikil eftirspurn er eftir lóðum í Varmahlíð í Skagafirði. Þrjár lóðir voru auglýstar lausar þar fyrir skemmstu og sóttu nokkuð margir um hverja lóð þannig að gripið var til þess að draga úr umsóknum.

Í ljósi þessa áhuga er nú lögð áhersla á að hraða deiliskipulagi og hönnun fleiri lóða eins og kostur er. Stefnt er að því að hægt verði að úthluta nokkrum lóðum þegar á komandi hausti.

Skagafjörður eitt atvinnusvæði

Sigfús Ingi Sigfússon, sveitarstjóri í Sveitarfélaginu Skagafirði, segir ánægjulegt hversu mikinn áhuga fólk sýni því að búa í Varmahlíð. Raunar megi segja það sama um flesta þéttbýlisstaði í Skagafirði, íbúum hafi fjölgað á Sauðárkróki, Hofsósi, Hólum og Varmahlíð undanfarin ár. Þá sé einnig nokkuð um að fólk eignist skika á bújörðum og byggi hús hér og hvar í dreifbýlinu.

„Skagafjörður er eitt atvinnusvæði, samgöngur eru góðar á milli þéttbýlisstaða og fólk býr þar sem það helst vill og ekur í sína vinnu ef hún er á öðru svæði en heimilið,“ segir Sigfús Ingi. Hann segir að mestu skipti að innviðir séu í lagi, s.s. hitaveita, ljósleiðari, raforkutengingar og góðar samgöngur, þá geti fólk byggt hús þar sem það vill búa.

Hann segir áhuga fyrir því að bygga íbúðarhús í Varmahlíð til þess að gera nýlegan, fyrir fáum

árum var byggt þar eitt hús en síðan hafi verið fremur rólegt í nokkur ár. Framkvæmdir við tvö önnur hús eru þó komnar af stað þar og væntanlega hafist handa við íbúðabyggingar á þeim þremur lóðum sem úthlutað var nýlega, þannig að fimm hús séu í byggingu.

30 nýjar lóðir við Birkimel

Sigfús Ingi segir að unnið sé að deiliskipulagi við Birkimel í Varmahlíð, en þar stendur til að bjóða upp á um 30 nýjar lóðir. Gerir hann ráð fyrir að um tveir þriðju lóðanna verði undir einbýlishús og síðan verði það sem eftir stendur ætlað undir par- og raðhús.

„Deiliskipulagsvinna stendur yfir og ef allt gengur að óskum er stefnan sú að bjóða fyrstu lóðirnar út síðla hausts eða snemma vetrar þannig að fólk geti hafist handa við undirbúning framkvæmda sem fyrst,“ segir Sigfús Ingi.

Í Varmahlíð eru grunnskóli og tónlistarskóli undir sama þaki en leikskóli í öðru húsnæði. Að sögn Sigfúsar Inga stendur til að ráðast í gagngerar endurbætur á núverandi húsnæði grunn- og tónlistarskóla til að auka notagildi þess og aðlaga að breyttum kennsluháttum. Stefnt er að því að leikskólinn fari undir sama þak en jafnframt er horft til þess að aðstaðan bjóði upp á talsvert mikla fjölgun nemenda í skólunum þremur. /MP

Bændablaðið Smáauglýsingar 56-30-300
líka hægt að lesa á **bbl.is** og **Facebook**
HLAÐVARP BÆNDABLAÐSINS <https://www.bbl.is/hladan>

IR Ingersoll Rand

LOFTPRESSUR Í HÆSTA GÆÐAFLOKKI

Við bjóðum upp á allar stærðir og gerðir af **Ingersoll Rand** loftpressum.

Mjög hjóðlátar og einfaldar í viðhaldi.

Bjóðum upp á þjónustusamninga og leggjum mikla áherslu á að veita góða viðgerðar- og varahlutabjónustu.

Gerðu kröfur - hafðu samband við Gunnar í síma **590 5135** og kynntu þér þína möguleika.

KLETTUR / SALA OG ÞJÓNUSTA / KLETTAGARÐAR 8-10
104 REYKJAVÍK / **590 5100** / klettur.is

KLETTUR